

پژوهش

ارزش‌یابی اجرایی آزمایشی کتاب

مشارکت

ویژه‌نامه
درس تاریخ

سال سوم راهنمایی

فاطمه غدیری
مجری طرح ارزش‌یابی

اهداف پژوهش

در بازنگری درس تاریخ سال سوم راهنمایی، تغییرات محتوایی کل کتاب براساس محورهای ذیل انجام پذیرفت:

- رفع پاره‌ای از اشکالات محتوایی؛
- تکمیل اطلاعات کتاب؛
- سازمان‌دهی مجدد کتاب جهت تسهیل فرایند یاددهی - یادگیری؛
- برقراری تعادل نسبی در ابعاد تاریخ سیاسی، اجتماعی و فرهنگی؛
- درج تصاویر جدید جهت کیفیت‌بخشی و جذابیت بیشتر.

در طرح ارزش‌یابی از کتاب تاریخ بازنگری شده، اهداف ارزش‌یابی، سؤال‌های ارزش‌یابی و متغیرهای مورد مطالعه تدوین و سپس روش پژوهش شامل جامعه و نمونه آماری و ابزارهای گردآوری اطلاعات و چگونگی تجزیه و تحلیل داده‌ها مشخص گردید.

جامعه آماری و نمونه

براساس اهداف و سؤال‌های این پژوهش،

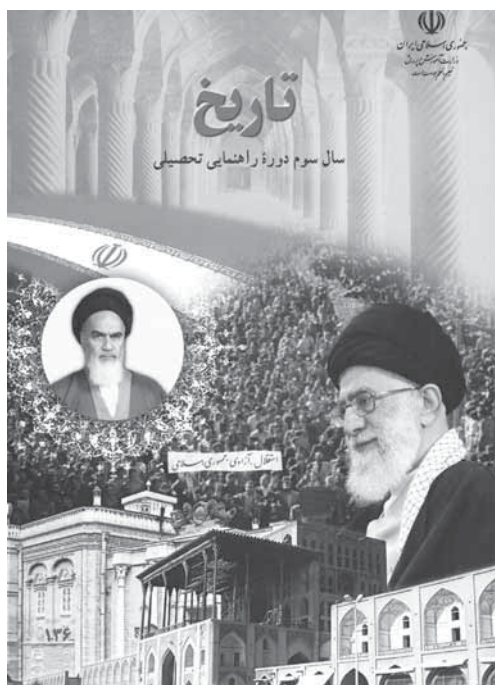
همگامی با روند تحولات در عرصه‌های مختلف دانش بشری و ضرورت تغییر و تحول و سامان‌دهی و به‌روزرسانی اطلاعات در نظام‌های آموزشی امری اجتناب‌ناپذیر و قطعی است. با چنین رویکردی، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی عمر مفید برنامه‌ها و کتاب‌های درسی، کیفیت‌بخشی و غنی‌سازی محتوایی و شکلی آن را در دستور کار خود قرار داده است.

برنامه درس تاریخ دوره راهنمایی تحصیلی تدوین شده در سال ۱۳۸۱ بنا به ضرورت تغییر و تحول در برنامه‌ها، در سال ۱۳۸۶ مورد بازنگری قرار گرفت. براساس این برنامه، کتاب تاریخ سال سوم راهنمایی برای اولین بار در سال ۱۳۸۸ بازنگری کلی شد و در سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹ در تعدادی از مدارس منتخب شهر تهران و شهرستان‌های استان تهران به اجرای آزمایشی درآمد. هم‌زمان با اجرای آزمایشی این کتاب، ارزش‌یابی از آن نیز در دستور کار سازمان پژوهش قرار گرفت. این ارزش‌یابی به منظور سنجش کیفیت محتوایی و ظاهری کتاب تاریخ بازنگری شده، جهت رفع نواقص و اشکالات احتمالی آن صورت گرفت.

شماره ۶ اسفند ۹۰
دوره ۱۷

ویژه نامه درس تاریخ

در زمینه تناسب محتوا با روش‌های یاددهی - یادگیری، نظر دبیران بالاتر از حد قابل قبول، اما نظر دانش‌آموزان کمتر از آن است و در این مورد اختلاف معناداری مشاهده می‌شود. بدیهی است که محتوای کتاب تنها عامل تأثیرگذار در میزان مشارکت دانش‌آموزان در فرایند یادگیری نیست و فراهم کردن امکانات و شرایط مناسب و فعالیت‌های پیش‌بینی شده دبیران و دانش‌آموزان در تحقق این مسئله کاملاً مؤثر است. براساس نظرات مشاهده‌گران عملکرد معلمان در

کلاس‌های درس طرح آزمایشی بسیار مطلوب بوده و نگرش دانش‌آموزان نسبت به کتاب درسی مثبت گزارش شده است.

در رابطه با موانع اجرای یک تدریس موفق، مهم‌ترین عامل عدم تناسب بین حجم کتاب با زمان تدریس (کمبود وقت) و کمبود وسایل کمک آموزشی در کلاس‌های درس تاریخ ارزیابی شده است.

یافته‌های حاصل از نظرات کمی و کیفی این پژوهش نشانگر رضایت اکثریت جامعه پژوهش از اصلاح و بازنگری کتاب تاریخ سال سوم راهنمایی است و اعتقاد بر این است که این کتاب از نقاط قوت خوبی برخوردار است و بازنگری و اصلاح آن به طور کلی مورد تأیید قرار گرفته است. از مقبولیت این کتاب نزد مجریان و مخاطبان اصلی آموزش - دبیران ارجمند و دانش‌آموزان گرامی - چنین استنباط شد که کتاب تاریخ سال سوم راهنمایی (اجرای آزمایشی ۹۰-۱۳۸۹) با انجام اصلاحاتی از قابلیت اجرای سراسری برخوردار است.

پرسش‌نامه‌هایی در اختیار ۴۳ نفر از سرگروه‌های آموزشی و دبیران و ۳۰۰ نفر از دانش‌آموزان مدارس مجری طرح گذاشته شد. قابلیت اجرای کتاب و مشاهده عملکرد دبیران و دانش‌آموزان مجری طرح و نیز مشاهده وضعیت فیزیکی کلاس‌های درس مجری طرح آزمایشی نیز توسط اعضای کمیته ارزش‌یابی - اعضای محترم گروه تاریخ دوره راهنمایی شهر تهران و شهرستان‌های استان تهران - هم‌زمان با اجرا مورد نظارت و ارزیابی قرار گرفت. در این ارزش‌یابی اهداف زیر بررسی و تجزیه و تحلیل شد:

- میزان ارتباط و انسجام منطقی و سازمان‌دهی مناسب محتوای کتاب؛
- میزان تناسب محتوا با قدرت فهم و درک دانش‌آموزان؛
- میزان تناسب محتوا با نیازها و علایق دانش‌آموزان؛
- میزان تناسب محتوا با روش‌های یاددهی - یادگیری؛
- میزان مطلوبیت کتاب به لحاظ ساختار فیزیکی و ظاهری؛

- بررسی مشکلات و موانع موجود در اجرا. در مورد جامعه و نمونه آماری این پژوهش، ویژگی‌های جمعیت‌شناختی دبیران مورد مطالعه قابل توجه است.

- * گروه نمونه دبیران انتخاب شده، شامل ۲۸ نفر زن و ۱۵ نفر مرد است؛
- * سطح تحصیلات دبیران مورد مطالعه فوق دیپلم تا فوق لیسانس است؛
- * رشته تحصیلی اکثریت دبیران، علوم اجتماعی است؛

- * اکثر دبیران مورد مطالعه از سابقه ۱۶ تا ۲۰ سال برخوردار هستند؛

- * سابقه تدریس درس تاریخ پایه سوم دبیران منتخب بین ۱ تا ۲۵ سال با میانگین ۱۲ سال است.

نتایج

نتایج تحقیقات نشان داد که نظرات دبیران و دانش‌آموزان در زمینه انسجام و سازمان‌دهی محتوای کتاب تاریخ سال سوم راهنمایی و نحوه‌گزینش محتوا و میزان انطباق آن با نیازها و علایق دانش‌آموزان بسیار مطلوب و میزان رضایت از کیفیت فیزیکی و ظاهری کتاب فوق‌العاده زیاد است.

رضایت دبیران از رعایت تعادل در ابعاد تاریخ سیاسی، اجتماعی و فرهنگی کتاب و ایجاد رغبت به مطالعه در دانش‌آموزان در حد قابل قبول است.